

ملاحظات روانشناسانه در طراحی محیطی

در راستای پاسخگویی به گروه‌های کم‌توان

«کودکان، معلولان و سالمندان»

نویسندگان:

مسعود اسدی محل جالی

میلاذ الفت

انتشارات آرمانشهر

سرشناسه: اسدی محل چالی، مسعود، ۱۳۶۸ - عنوان و نام پدیدآور: ملاحظات روانشناسانه در طراحی محیطی: در راستای پاسخگویی به گروه های کم توان " کودکان، معلولان و سالمندان " نویسندگان مسعود اسدی محل چالی، میلاد الفت، مشخصات نشر: تهران: آرمان شهر، ۱۳۹۴. مشخصات ظاهری: ۳۲۰ص:؛ محور: ۱۴/۵×۲۱/۵ س. م. شابک: ۳-۲۳-۶۲۴۸-۶۰۰-۹۷۸ وضعیت فهرست نویسی: فیبا یادداشت: کتابنامه. یادداشت: واژه نامه. موضوع: معماری - عوامل انسانی موضوع: معماری و معلولان موضوع: معماری و سالمندان موضوع: معماری - طراحی - جنبه های روانشناسی موضوع: شهرسازی - جنبه های روانشناسی موضوع: روانشناسی محیط زیست شناسه افزوده: الفت، میلادی، ۱۳۶۴ - رده بندی کنگره: ۷۱۳۹۴م۷/الف/۴/۲۵۴۲/۴ NA رده بندی دیویی: ۷۲۰/۱ شماره کتابشناسی: ۳۹۱۰۰۷۷

ملاحظات روانشناسانه در طراحی محیطی
در راستای پاسخگویی به گروه های کم توان
«کودکان، معلولان و سالمندان»
نویسندگان: مسعود اسدی محل چالی
میلاد الفت

ناظر فنی چاپ: سید محمدحسن هوشمند

چاپ اول: ۱۳۹۴

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: سارنگ

بها: ۱۴۵۰۰ تومان

مرکز توزیع: نشر و پخش ثمین

نشانی: تهران - خیابان انقلاب - خیابان دوازده فروردین - خیابان شهدای ژاندارمری غربی

بن بست مرکزی پلاک ۱ تلفکس: ۶۶۹۶۱۹۲۰ - ۶۶۹۷۲۸۷۱

SBN: 978-600-6248-23-3

شابک: ۳-۲۳-۶۲۴۸-۶۰۰-۹۷۸

n_p_samin@yahoo.com
www.armanshahr.pub.ir

مقدمه پروفیسور زینب آیکان

«ملاحظات روانشناسانه در طراحی محیطی» در واقع ارائه دهنده یک تحقیقی به موقع و مجموعه‌ای مورد نیاز درباره رفع محدودیت‌های فضایی و مرزهایی است که در برابر مردم با نیازهای خاص برای رفتن به کار و گذران زندگی روزمره قرار دارد. محیط‌های فیزیکی با ارزش‌های جامعه ما ارتباط برقرار می‌کند: دسترسی در ارتباط با دربرگیری و احترام به تنوع عمل می‌کند، در حالی که مرزهای فیزیکی باعث محرومیت و جلوگیری از ورود افرادی خاص می‌گردد. فراهم کردن محیط‌های کافی و دسترس‌پذیر برای کودکان، سالمندان و معلولان به نوعی احترام به حقوق بشر و شکوهمندی انسان‌هاست. مسعود اسدی محل چالی و میلاد الفت این اعتقاد را به ما یادآور می‌شوند. مولفان همچنین این واقعیت را تصدیق کرده‌اند که ساخت محیط برای کار و زندگی روزمره نیاز به تلاش‌های همکارانه میان رشته‌ای بین دانشمندان طراحی، معماران، دانشمندان علوم اجتماعی و برنامه‌ریزان شهری دارد. این کتاب یک بازی تغییر دهنده برای جوامعی را پیشنهاد می‌دهد که به دنبال ورود به لیگ توسعه یافتگان و متمدن‌ها هستند.

دکتر زینب آیکان

دانشکده روانشناسی و مدیریت

دانشگاه کاک ترکیه، استانبول

Endorsement by Professor Zeynep Aycan

“Psychological considerations in environmental design” presents a timely and much needed collection of chapters focusing on how space limitations are removed as barriers to integrating people with special needs into work and social life. Physical environments communicate values of our societies: accessibility communicates inclusion and respect for diversity, while physical barriers communicate exclusion and discrimination. Providing adequate and accessible environments for our children, elderly and disabled is about respecting human rights and dignity. Masoud Asadi Mahal Chali and Milad Olfat remind us that with conviction. The authors also underline the fact that creating environments for work and social life require interdisciplinary collaborative effort with collaboration of design scientists, architects, social scientists, and urban planners. This book promises to be a game changer for societies seeking a leap into the leagues of those ‘developed’ and ‘civilized’.

Zeynep Aycan, Ph.D.

Professor of Psychology and Management

مقدمه دکتر سعید ایمانی

خواننده گرامی و ارجمند، کتابی که در دست دارید به مباحث مختلفی در حیطه ملاحظات روانشناسانه و اولویت‌های طراحی محیطی در راستای پاسخگویی به نیازهای گروه‌های کم‌توان «کودکان، سالمندان و معلولان» پرداخته است. در طی قرن‌های مختلف انسان‌ها همواره در جستجوی یک زندگی بهتر بوده‌اند. با پیشرفت‌های محسوس علم پزشکی در قرن گذشته و افزوده شدن تنوع درمان‌ها و مراقبت‌های پزشکی که سبب کاهش مرگ‌ومیر ناشی از بیماری‌های عفونی و حاد و افزایش طول مدت بقاء گشته است، توجه به سلامتی نه از دیدگاه پزشکی و بیماری بلکه از نظر سلامت روانی، نگاه تازه‌ای بدان مبذول داشته است که فراتر از فقدان بیماری یا کم‌توانی است و این امر به کارکرد کامل جسم و ذهن و سازگاری اجتماعی با محیط اشاره دارد. امروزه این واقعیت به‌طور کلی مورد پذیرش همگان قرار گرفته که در توصیف کیفیت زندگی در ابعاد مختلف آن نه تنها فشار بیماری‌های فرد از جنبه علائم جسمی، بلکه عوامل روانی اجتماعی نظیر اضطراب، افسردگی و سایر اختلالات و همچنین اصول کلی متعالیه عدالت و آزادی در شهر همچون دسترس‌پذیری محیط عمومی و رعایت ملاحظات روانشناسانه تمام گروه‌های استفاده‌کننده از فضا باید مد نظر گرفته شود.

استرس‌های ناشی از جمعیت شهری، ترافیک، ارتباط عاطفی ضعیف بین افراد، افزایش نرخ جرم و جنایت، وقوع اختلالات روانی در بین مردم که در شهرها زندگی می‌کنند و اثراتی که محیط فیزیکی و اجتماعی افراد در یک شهر بر رفتار همدیگر دارند، مؤلفان کتاب را بر آن داشت تا از نقطه نظر دانش‌بنیادی و کاربردی، معیارهایی برای طراحی بهتر محیط به منظور ارتقاء زندگی اجتماعی و امکان حضور افراد در سنین مختلف و یا معلولان در محیط عمومی ارائه دهند. در این کتاب به عوامل مؤثر در کارکرد اجتماعی، نیازهای روانشناسانه افراد در گروه‌های

کم‌توان «کودکان، سالمندان و معلولان» پرداخته شده است. از آن‌جا که محیط، شکل‌دهنده و محدودکننده حضور فیزیکی و رفتار اجتماعی می‌باشد، به منظور ارتقاء رضایت‌مندی و کارایی، اصول طراحی و استانداردهای پیشنهادی ارائه شده است.

به‌کارگیری ملاحظات روانشناسانه از نظر فضا، مکان و رنگ برای سنین مختلف به‌خصوص کودکان و سالمندان در القاء روحیه زندگی به آن‌ها کمک می‌کند. از نقطه نظر بهداشت روانی اوایل و اواخر زندگی انسان می‌تواند با مشکلات فراوانی همراه باشد، که باعث می‌شود تا به لزوم طراحی محیط زندگی در کار این عزیزان پی ببریم. همسان‌سازی در سطوح مختلف با استفاده از مبلمان، رنگ و نور متعارف، معماری مناسب ساختمان‌های شهری، پیاده‌روها، پارک‌ها و عواملی دیگر، متناسب با شرایط زندگی همه افراد به‌خصوص کودکان و سالمندان بیمار بیش از هر فرد دیگری حائز اهمیت است.

اهمیت کتاب مذکور در این است که با در نظر گرفتن توجه ویژه‌ای به افراد سالم، در معرض خطر و معلول می‌توان به بهینه کردن طراحی محیط نزدیک‌تر شد؛ به‌صورتی که از رفتارها، فعالیت‌ها، فرهنگ و هنجارهای مردم حمایت و از آسیب رسیدن به افراد در محیط‌های زندگی روزانه جلوگیری کند. از همین رو، ایجاد رویکرد مشترک بین برنامه‌ریزان و طراحان شهری با روانشناسان که بتواند همزمان با برآوردن نیازهای بشر، فضایی زیبا و خوشایند خلق کند، ضروری است. بنابراین نقش روانشناسان محیطی، برنامه‌ریزان و طراحان شهری در زمینه مطالعه روابط بین انسان و حریم فیزیکی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

این یکی از مهم‌ترین اهداف اصلی در تدوین کتاب مورد نظر بوده، چرا که انسان‌ها در محیط، درگیر رفتار خاصی می‌شوند و ارائه راهکارهای مناسب می‌تواند رفتار افراد در دوره‌های مختلف زندگی و نیز در شرایط خاص معلولیت را اصلاح نماید. هدف این است که توجه روانشناسان، برنامه‌ریزان و طراحان کشور ما را نیز

جهت رسیدن به این رویکرد جدید در شهرسازی متناسب با زیست‌بوم و فرهنگ
بیش از پیش جلب و به توسعه شهر انسان‌محور کمک کند.

مؤلفان، با تقدیم این کتاب به اساتید گرانقدر، دانشجویان و دیگر رهپویان راه
علم، امیدوارند گامی مؤثر و هر چند کوتاه در این مسیر برداشته و با تلاش‌های
فراوانی که بی‌تردید نمی‌تواند عاری از لغزش و نقص باشد، پیشاپیش از اساتید،
دانشجویان و همکاران نکته‌سنج و نیک‌اندیش دعوت نموده تا با نگاهی عمیق، از
ارائه رهنمودهای ارزنده خود ایشان را بهره‌مند سازند تا به لطف خدا در جهت بهتر
ساختن آن کوشش لازم را به عمل آورند.

دکتر سعید ایمانی

عضو هیئت علمی دپارتمان روانشناسی بالینی

دانشکده روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی تهران

پیشگفتار نویسندگان

مهمترین سوآلی که در پیشگفتار بدان پاسخ داده خواهد شد، اینست که چرا کتاب ملاحظات روانشناسانه در طراحی محیطی در راستای پاسخگویی به گروه‌های کم‌توان نگارش شده است. در کوتاه‌ترین جمله، به‌خاطر عشق به فرزندان، معلولان ذهنی و جسمی و پدربزرگ و مادربزرگ‌های خانواده خویش و جامعه عزیزمان ایران و عشق به مفاهیم والای عدالت، آزادی و هم‌نوع‌دوستی که به حق جای خالی آن در ادبیات شهرسازی و معماری حس می‌شد و تا حدودی هجران‌زدگی این گروه‌ها به‌دلیل قرارگرفتن در سایه سنگین عوام‌زدگی و ساده‌اندیشی برنامه‌ریزی و طراحی محیطی درک می‌گردید.

امروزه رسالت شهرسازان و معماران فراتر از سخن‌گفتن راجع به درآمدها، مقدمه‌ها و مبانی صرف تخصصی تعریف می‌شود. از طرفی دیگر نوشتن کتاب‌هایی که تنها به یک رویکرد، مدل یا پارادایم غربی منحصر می‌گردد نیز از حوصله مخاطبان خارج است. البته گاهی اوقات مخاطبان نیز به دنبال این هستند که با تهیه یک کتاب مرجع، پروفیسور شهرسازی، معماری یا هر دانش دیگری شوند. در هر صورت ایراد متوجه هر طرف که باشد، باز هم ضرورت نوشتن راجع به حوزه‌های تخصصی که به‌صورت مشکل‌محور با موضوع رو در رو شود، کم‌رنگ نمی‌شود و بر همه متخصصین واجب است که علم و دانش خود را معطوف به حوزه‌های کاربردی نمایند و جرات قرارگرفتن در برابر انتقادات محتمل در جوامع تخصصی و حرفه‌ای را بر جان بخرند.

انتقادکردن در غرب بسیار متداول است، اما فرهنگی که پشتیبان آن شده است بر زیبایی‌های آن افزوده و علاوه بر انتقادپذیری، بر رعایت انصاف و عدم غرض‌ورزی تأکید می‌نماید. نقدکردن تعریف بیهوده و توصیه آن به دیگران را شامل نمی‌شود، اما ره به سوی کارهای ارزنده‌تر بعدی و بسط دانش در آن حوزه می‌برد. استادی که با

دانشجویان خود در مدت زمان کوتاهی، آثار بیشماری را به نقد می‌کشد، مسلماً جهت‌گیری خاصی را دنبال می‌کند و یا متخصصی که در حوزه غیرتخصصی خویش شروع به نقادی می‌کند، هرگز نخواهد توانست نقدهایی در خور توجه و در جهت توسعه دانش ارائه دهد.

به هر حال امیدواریم که این اظهارنظرها متخصصان را از پرداختن به حوزه‌های کاربردی‌تر دانش و نظریه‌پردازی‌های تخصصی پشیمان نسازد و حتی منتقدان را هم از حوزه‌های کاری خویش دور نکند، زیرا بر این باور هستیم که منتقدان همچون زنبورهای عسل با جابجایی از گل‌های مختلف موجب بارورشدن و ثمره‌بخشیدن به حیات علمی کشور هستند، بنابراین وجود آن‌ها برای همه مثبت و ضروری تلقی می‌شود و چرخه طبیعی علم تنها با حضور مؤثر آن‌ها تداوم خواهد یافت.

و اما ملاحظات روانشناسانه در طراحی محیطی که کتابی است دنباله‌رو عدالت محیطی به نفع گروه‌های کم‌توان، حرف‌های تازه‌ای به میان آورده است تا میان محیط عمومی شهرها با کودکان، معلولان و سالمندان آشتی برقرار سازد. این کتاب در فصل اول به کلیات روانشناسی محیطی و انواع اصول و تکنیک‌های آن می‌پردازد. در فصول بعدی کودکان، معلولان ذهنی، معلولان جسمی و سالمندان در ابتدا به لحاظ روانشناسی در محیط عمومی مورد بررسی قرار می‌گیرند و در ادامه الزامات و استانداردهای محیطی جهت تشویق گروه‌های کم‌توان به حضور در فضاهای عمومی مطرح خواهند شد. رویکرد غالب این کتاب طراحی محیطی با رویکرد روانشناسانه است، بنابراین انتظار می‌رود که زمینه برای برقراری مشارکت و تعامل گروه‌های کم‌توان برقرار شود تا در آینده شاهد تنوعی از گروه‌های استفاده‌کننده از فضاهای شهری باشیم که تجلی عدالت فضایی و آزادی دسترسی است.

این کتاب شاید به تمام جنبه‌های برنامه‌ریزی و طراحی به نفع کودکان، معلولان و سالمندان نپرداخته باشد، اما از این جهت قابل احترام است که در راستای خواست‌ها و نیازهای گروه‌هایی نوشته شده است که در تمام خانواده‌ها و اجتماعات

یافت می‌شوند و حداقل یکی از آن‌ها را که دوران کودکی است، تمام ما انسان‌ها تجربه کرده‌ایم و ان‌شاءالله دسته دیگری که سالمندی را شامل می‌شود تجربه خواهیم نمود. در ضمن می‌توان این‌گونه هم نگریست که توجه به کودکان در برنامه‌ریزی و طراحی محیطی ضامن سلامت جسمی و روانی فرزندانمان و در نظر گرفتن سالمندان، ادای حقی است که پدران و مادران بر گردنمان دارند. معلولان هم جایگاه خاصی در نزد ملت نوع‌دوست ایرانی دارند، از سویی دیگر معلولیت اتفاقی است که ممکن است در هر خانواده‌ای بوده باشد و یا در آینده وجود داشته باشد، پس نمی‌توان به سادگی از کنار آن گذشت؛ معلولان ذهنی را شاید بتوان «فرزندان همیشگی» جامعه و معلولان جسمی را نیز می‌توان «محدودشدگان» خواند. شیوه صحیح برخورد با معلولان ذهنی باید به شهروندان آموخته شود و نیازهای آنان با جدیت دنبال گردد. معلولان جسمی هم نمی‌بایست از فضاهای شهری رانده شده و تنها اجازه ورود به بخشی از محیط عمومی را داشته باشند، زیرا در آن صورت به جای محدودشدگان به لحاظ طبیعی، به محدودشدگان فیزیکی، اجتماعی، محیطی و غیره تبدیل می‌گردند که به معنای عدم برابری حقوق ایشان در استفاده از محیط‌های عمومی و امکان مشارکت و برقراری تعاملات در فضاهای شهری با سایر افرادی است که به لحاظ جسمانی از سلامت برخوردارند.

امیدواریم مطالعه این کتاب باعث شود تا دانشگاهیان، متخصصان و مدیران بیشتر به حضور کسانی بیندیشند که در تصاویر ما از محیط‌های عمومی حضور دارند، اما ما نتوانسته‌ایم ایشان را به لحاظ روانشناسانه درک کنیم. در نهایت این کتاب را به پدران و مادران عزیزمان و همسران و فرزندان دلبندمان تقدیم می‌کنیم، زیرا با عشق به وجود این گوهران گرانبها توانستیم بر مشقت‌های این کار فائق آییم. تشکری ویژه از تمام اساتید روانشناسی، طراحی شهری، برنامه‌ریزی و معماری، از جمله آقایان دکتر جهان‌شاه پاکزاد، دکتر اسماعیل شیعه، دکتر مجتبی رفیعیان و دکتر محمدتقی

پیربایبی داریم که به سهم خود ما را در هرچه بهتر شدن این اثر یاری داده‌اند و به‌طور خاص از خانم پروفیسور زینب آیکان، استاد دانشگاه کاک ترکیه که حمایت خود را از این کتاب اعلام نمودند و آقای دکتر سعید ایمانی، استاد دانشگاه شهید بهشتی که مقدمه ایشان به فهم بهتر جنبه‌های روانشناسی کتاب کمک کرده است، نهایت قدردانی را به‌جای می‌آوریم. در این‌جا لازم است از تمام کسانی که نفوذی در شکل‌دادن به عرصه‌های عمومی و محیط‌های شهری دارند، درخواست کنیم که همواره تمرکز بیشتری بر گروه‌های کم‌توان داشته باشند، زیرا رسالتی که بر عهده، قدرتی که در دست و انگیزه‌ای که در دل‌های ایشان است، این چنین امر به طراحی محیط دوست‌دار کودک، معلول و سالمند می‌نماید؛ پس آخرین تقدیم به آن‌هاست که کار این کتاب را به نتیجه می‌رسانند و ما پیشاپیش از آنان ممنونیم که در این اقدام خداپسندانه مشارکت می‌کنند.

مسعود اسدی محل چالی، دانشجوی دکتری شهرسازی
میلاد الفت، کارشناس ارشد معماری

چکیده

روانشناسی و طراحی محیطی به مثابه یک رشته دانشگاهی و موضوع پژوهشی رویکردهای مختلفی را در خود می‌بیند. این رویکردها به دو شاخه کلی ادراک‌گرایی و رفتارگرایی قابل تقسیم است؛ طراحان محیطی ادراکی کسانی هستند که به دنبال استخراج ادراکات و تصورات مردم هستند و تکنیک اصلی ایشان معطوف به نقشه‌های تصویر ذهنی و پرسشنامه است و در نهایت به ارزیابی محیط‌های عمومی پرداخته و کالبدی مناسب با انواع استفاده‌کنندگان از فضا شکل می‌دهند، متخصص مشهور آن نحله فکری جک ال نسر می‌باشد. اما طراحان محیطی رفتاری، گروهی را شامل می‌شود که به جای کار با تصورات مردم، به سراغ محیط طبیعی و مصنوع می‌روند و بر این باورند که تغییر محیط به نفع استفاده‌کنندگان آن منجر به زمینه‌ای می‌شود که ایشان احساس بهتری داشته باشند و رفتارهای مثبت اجتماعی در آن رخ خواهد داد. تکنیک اصلی ایشان بر مبنای استفاده از دوربین‌های زمان‌گذار، مصاحبه و مشاهدات میدانی می‌باشد و از جمله متخصص معروف در آن زمینه ویلیام اچ. وایت می‌باشد.

ملاحظات روانشناسانه در طراحی محیطی چارچوب نظریه‌ای این کتاب می‌باشد که به دنبال برطرف ساختن نیازهای گروه‌های کم‌توان و بی‌صدا در شهرهاست. گروه‌های کم‌توان در این کتاب کودکان، معلولان ذهنی، معلولان جسمی و سالمندان معرفی شده‌اند، و وظیفه برنامه‌ریزان و طراحان محیطی است که صدای آنان در شهرها باشند و به مشارکت ایشان در زندگی اجتماعی فضاهای عمومی رنگ و رویی تازه بخشند. در این کتاب، ابتدا به روانشناسی گروه‌های هدف و شرایط و نیازهای ایشان در محیط‌های عمومی پرداخته شده و در ادامه به طراحی محیط متناسب با نیازشان مبادرت ورزیده شده است. ادراکات گوناگون هر کدام از این گروه‌های کم‌توان در محیط عمومی شهر و نیز تصورات مختلف ایشان که به رفتارهای اجتماعی مثبت یا

منفی منجر می‌شود، موضوع اصلی پژوهش و نقطه نظری است که ما را در ملاحظات روانشناسانه در طراحی محیطی متناسب با نیازهای ایشان راهتمایی می‌کند. این کتاب دستورالعمل طراحی محیط‌های دوست‌دار کودک، دوست‌دار معلول ذهنی و جسمی و دوست‌دار سالمند را ارائه می‌دهد که البته جای دارد در هر اقلیم و فرهنگی متناسب با شرایط خاص خود، جداگانه مطالعه شوند.

کلمات کلیدی: طراحی محیطی، روانشناسی، کودکان، معلولان، سالمندان.

تقدیم به

کودکان، معلولان و سالمندان جامعه ایران اسلامی عزیز و کم‌توانان، جانبازان و بیماران‌ی که دل به توجه ما بسته‌اند:

«تو به‌جای منم داری زجر می‌کشی، یکی عاشقته که تو عاشقشی؛

تو به‌جای منم پر غصه شدی، نذار خسته بشم نگو خسته شدی.»

«نگران منی که نگیره دلم، واسه دیدن تو داره می‌ره دلم؛

نگران منی مئه بچگی‌هام، تو خودت می‌دونی من ازت چی می‌خوام.»

«یه غرور یخی یه ستاره سرد، یه شب از همه چی به خدا گله کرد؛

یه‌دفعه به خودش همه‌چی رو سپرد، دیگه گریه نکرد فقط حوصله کرد.»

«نگران منی به تو قرصه دلم، تا کنار منی نمی‌ترسه دلم؛

بغلم کن ازم همه‌چی مو بگیر، بذار گریه کنم پیش تو دل سیر.»

بخشی از اثر «نگران منی» مرتضی پاشایی

فهرست مطالب

مقدمه پروفیسور زینب آیکان (دانشگاه کاک ترکیه)

مقدمه دکتر سعید ایمانی (دانشگاه شهید بهشتی)

پیشگفتار نویسندگان

چکیده

فصل اول

۱- مبانی ملاحظات روانشناسی در طراحی محیطی..... ۱

فصل دوم

۲- برنامه ریزی و طراحی فضاهای شهری برای کودکان..... ۲۳

هفت عنصر رفتار گرانباخ..... ۳۹

تشریح یادگیری فعال..... ۳۲

هفت عنصر رفتار به عنوان جنبه‌های یادگیری..... ۳۴

سازگار شدن با دیگران..... ۳۷

کودکان از همسالان خود چه فرا می‌گیرند؟..... ۳۹

رشد و محیط هادفیلد..... ۴۲

پرورش خوی و رفتار اجتماعی لستر کرو و آلیس کرو..... ۴۷

چگونگی واکنش‌های اجتماعی..... ۴۷

- ۵۰ مراحل پرورش اجتماعی
- ۵۲ جنبه‌های کیفیت گرایش به اجتماع
- ۵۴ عواملی که در پرورش اجتماعی تأثیر دارند
- ۵۷ کودکان خیابانی
- ۶۴ کیفیت فضاهای شهری به نفع کودکان
- ۶۶ ملاحظات روانشناسانه در طراحی فضاهای بازی کودک
- ۶۷ دسته‌بندی سنی کودکان برای طراحی زمین بازی برای آنها
- ۶۹ نکات مهم در طراحی برای کودکان
- ۸۳ تجهیزات زمین‌های بازی
- ۸۵ فعالیتهای زمین بازی
- ۹۵ نتیجه‌گیری

فصل سوم

- ۹۹ ۳- ساماندهی فضا برای آسایش معلولان ذهنی
- ۱۰۶ مراقبت‌های ویژه تربیتی
- ۱۰۹ تأثیر ورزش بر کنترل پرخاشگری کودکان کم‌توان ذهنی
- ملاحظات روانشناسانه در طراحی محیط زندگی افراد مبتلا به دمانس (معلولیت ذهنی) ۱۱۲
- ۱۲۰ ایمنی در محیط خارج
- ۱۲۲ روانشناسی رنگ

- تأثیرات درمانی باغ‌های شفابخش برای افراد آلزایمری ۱۲۷
- اصول طراحی ۱۳۰
- تأثیرات برنامه‌ریزی شده و سختی در اندازه‌گیری آن‌ها ۱۳۳
- نتیجه‌گیری ۱۳۴

فصل چهارم

- ۴- مناسب‌سازی فضاهای شهری برای معلولان جسمی ۱۳۷
- برچسب معلولیت ۱۴۴
- تأمین امکانات برای افراد معلول ۱۴۶
- ملاحظات روانشناسانه در مناسب‌سازی فضا برای معلولان جسمی ۱۵۰
- پل با قابلیت دسترسی افراد پیاده ۱۵۳
- تغییر در شیب و نما ۱۵۹
- محافظاها و نرده‌های دستی ۱۵۹
- منطقه توقف وسائط نقلیه ۱۶۱
- مسیرها، پیاده‌روها و پیاده‌راه‌ها ۱۶۳
- مسیرهای پیاده ۱۶۵
- رمپ‌ها ۱۶۶
- پلکان‌ها و پله‌ها ۱۶۸
- محدوده‌های ترافیک در سمت راست مسیر عمومی ۱۷۰
- محدوده‌های ورود و خروج ۱۷۲

- ۱۷۴ پناه‌گاه‌های عبوری و عمومی / اتوبوس
- ۱۷۶ مسیرهای اضطراری
- ۱۷۶ پارکینگ
- ۱۷۹ محدوده سوار کردن مسافران
- ۱۸۱ محدوده‌ها و عناصر ویژه
- ۱۸۲ تفرج‌گاه‌های ساحلی
- ۱۸۴ صندوق پستی‌های گروهی
- ۱۸۶ عرشه‌ها
- ۱۸۹ جایگاه‌های سرپوشیده و محدوده‌های دید
- ۱۹۱ استخرهای بزرگسالان و کودکان در فضای خارج
- ۱۹۵ پارک‌ها و پارک‌ها
- ۱۹۷ فضاهای بازی
- ۱۹۹ محدوده‌های پیک‌نیک
- ۲۰۱ محدوده‌های ورزشی، زمین‌ها و تماشاچیان
- ۲۰۱ تراس‌ها و پانسیون‌ها
- ۲۰۳ راه و پل پیاده
- ۲۱۰ نتیجه‌گیری

فصل پنجم

- ۲۱۳ ۵- ارتقاء کیفیت فضاهای شهری جهت رفاه سالمندان

- شهرهای دوست‌دار سالمند ۲۱۹
- ارتقاء کیفیت فضا به نفع سالمندان ۲۲۲
- الف) وابستگی ویژه به فضای محله و واحد همسایگی ۲۲۴
- ب) ویژگی‌های خاص تردد سالمندان ۲۲۵
- ویژگی‌های افراد سالمند ۲۲۹
- ملاحظات روانشناسانه در طراحی محیط متناسب با نیازهای سالمندان ۲۳۰
- طراحی فضاهای بیرون ۲۳۷
- سرگرمی در محیط خارج ۲۴۰
- منظرسازی ۲۴۴
- دسترسی افراد پیاده به سایت ۲۴۹
- قدم‌زنی و نشستن و دسترسی در درون سایت ۲۵۱
- ایمنی و امنیت ۲۵۷
- تفکیک عابرین پیاده و مدیریت ترافیک ۲۶۱
- دسترسی وسایل نقلیه به سایت و درون آن ۲۶۲
- نتیجه‌گیری ۲۶۳
- مآخذ فارسی ۲۶۵
- مآخذ لاتین ۲۶۹
- واژه‌نامه تخصصی ۲۸۱

فهرست تصاویر

- تصویر ۱) کودکان همیشه در فضاهای عمومی شهر هستند..... ۱۹
- تصویر ۲) کودکان نیاز به آرامش و امنیت دارند..... ۲۵
- تصویر ۳) کودکان از اولین ساعات تولد در معرض عوامل محیطی قرار می‌گیرند
..... ۳۲
- تصویر ۴) شهر دوست‌دار کودک سرزندگی و تحرک را همواره لحاظ می‌کند ۴۱
- تصویر ۵) سوالی که همواره باید برنامه‌ریزان و طراحان از خود بپرسند: کودکان
کجا هستند؟..... ۴۸
- تصویر ۶) کودکان در محوطه آرامگاه خواجه حافظ شیرازی..... ۵۳
- تصویر ۷) کودکان آن‌جایی می‌روند که کودکی آن‌ها اقتضا می‌کند..... ۵۵
- تصویر ۸) کودکان کار، مأخذ: کتاب توانمندسازی اجتماع‌محور (اسدی محل
چالی، ۱۳۹۳)..... ۶۰
- تصویر ۹) شعر سپید به دنبالت دویدم، (مأخذ: مسعود اسدی محل چالی،
۱۳۹۴)..... ۶۳
- تصویر ۱۰) تلاش برای حفظ تعادل (۳-۰ سالگی)..... ۶۸
- تصویر ۱۱) تأمین نیازهای حرکتی کودکان با بالا رفتن از تورهای مشبک..... ۶۹
- تصویر ۱۲) طراحی تپه‌های مصنوعی برای تحریک بازی کودکان..... ۷۴
- تصویر ۱۳) طراحی مسیرهای آب برای هیجان‌انگیزی در کودکان..... ۷۵
- تصویر ۱۴) عملکرد پوشش گیاهی به عنوان سایه‌بان در شرایط متغیر جوی ۷۶

- تصویر ۱۵) تعریف مرزها، حصار و ورودی با استفاده از عناصر طبیعی ۷۸
- تصویر ۱۶) طراحی مناسب با توجه به نیاز کودکان معلول ۸۰
- تصویر ۱۷) طراحی ارتباطات عمودی با جان‌پناه و شیب مناسب برای کودکان ۸۱
- تصویر ۱۸) طراحی مکانی برای مکث و استراحت کودکان ۸۲
- تصویر ۱۹) استفاده از مصالح مناسب برای وسایل بازی کودکان، مانند چوب ۸۴
- تصویر ۲۰) تاب، تجربه‌ای به وسعت کودکی ۸۶
- تصویر ۲۱) بالارفتن از موانع در پارک‌ها ۸۷
- تصویر ۲۲) بازی با ابزار "تفکر" ۸۸
- تصویر ۲۳) کسب تجربه ساختن و خراب کردن ۸۹
- تصویر ۲۴) طراحی فضاهای اسکیت‌برد در پارک‌ها ۹۰
- تصویر ۲۵) تقویت حس بویایی کودکان ۹۲
- تصویر ۲۶) استفاده از کفپوش‌های نرم و تجهیزات بازی استاندارد برای حفظ امنیت کودکان ۹۴
- تصویر ۲۷) فیلم حوض نقاشی، تجلی کامل مشکلات معلولان ذهنی در اجتماع ۱۰۰
- تصویر ۲۸) کودکان مبتلا به اوتیسم ۱۰۱
- تصویر ۲۹) حق زندگی برابر برای همه انسان‌ها من جمله معلولان ذهنی ۱۰۵

- تصویر ۳۰) بسیاری از افراد سالمند، محیط خارج را برای استفاده دشوار می‌یابند..... ۱۱۳
- تصویر ۳۱) رفتن برای پیاده‌روی در فضاهای باز، یک فعالیت با ارزش محسوب می‌شود..... ۱۱۵
- تصویر ۳۲) مغازه‌ها، خدمات و امکانات باید در فاصله پیاده‌روی خانه قرار گیرند..... ۱۱۶
- تصویر ۳۳) وجود مبلمان مشخص در خیابان، در سبکی آشنا برای افراد سالمند می‌تواند برای پیدا کردن مسیر سودمند باشد..... ۱۱۸
- تصویر ۳۴) وجود علامت‌های بسیار زیاد می‌تواند گیج‌کننده باشد..... ۱۱۹
- تصویر ۳۵) وجود تضاد رنگی در الگوها و رنگ‌های تند می‌تواند موجب گم‌گشتگی شود..... ۱۲۱
- تصویر ۳۶) باغ شفابخش در مالبرو، ماساچوست..... ۱۲۸
- تصویر ۳۷) باغ شفابخش در وایت پلینز، نیویورک..... ۱۳۰
- تصویر ۳۸) حرکت یک معلول به سوی بارگاه امام حسین (علیه السلام) در روز اربعین..... ۱۳۹
- تصویر ۳۹) کم‌توانی در دسترسی به تمام مکان‌های عمومی..... ۱۴۱
- تصویر ۴۰) قهرمان وزنه‌برداری کشور در رشته وزنه‌برداری..... ۱۴۳
- تصویر ۴۱) پارک میلیوم واقع در شهر شیکاگو، پارک دوست‌دار معلولین..... ۱۴۷
- تصویر ۴۲) چگونگی ورود معلولان به اتوبوس..... ۱۵۰
- تصویر ۴۳) شیوه سوار و پیاده شدن معلولان به قطار بین شهری..... ۱۵۱

- تصویر ۴۴) شیب اتصال یک پیاده‌رو به خیابان. ۱۵۲.....
- تصویر ۴۵) پل غیرقابل دسترس برای معلولان. ۱۵۳.....
- تصویر ۴۶) عناصر ایمنی برای افراد مبتلا به محدودیت‌های بینایی (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۵۴
- تصویر ۴۷) محل عبور عابر پیاده (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۵۴
- تصویر ۴۸) نحوه ارتباط خیابان با ورودی ساختمان (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۵۷
- تصویر ۴۹) کیفیت چرخش ویلچیر (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۵۸
- تصویر ۵۰) ابعاد طراحی پاگرد (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۵۸
- تصویر ۵۱) نحوه ارتباط خیابان با پیاده‌رو (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۵۹
- تصویر ۵۲) ابعاد نرده (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۶۱
- تصویر ۵۳) جزئیات بیشتر نرده (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۶۰
- تصویر ۵۴) ابعاد دسته بالابر الکتریکی (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۶۲
- تصویر ۵۵) شیوه پر کردن اختلاف سطح وسیله نقلیه با جایگاه (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۶۲

- تصویر ۵۶) اختلاف سطح (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)
۱۶۴.....
- تصویر ۵۷) حس جهت‌یابی (City of Toronto Accessibility Plan,)
۱۶۴.....(2004)
- تصویر ۵۸) ارتفاع عناصر سطح (City of Toronto Accessibility Plan,)
۱۶۵.....(2004)
- تصویر ۵۹) ارتفاع عناصر عمودی (City of Toronto Accessibility Plan,)
۱۶۶.....(2004)
- تصویر ۶۰) ابعاد رمپ‌های مناسب معلولان (City of Toronto)
۱۶۷.....(Accessibility Plan, 2004)
- تصویر ۶۱) زاویه گردش مناسب رمپ (City of Toronto Accessibility)
۱۶۸.....(Plan, 2004)
- تصویر ۶۲) جزئیات نرده‌ها (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)
۱۶۹.....
- تصویر ۶۳) جزئیات پل‌ها (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)
۱۶۹.....
- تصویر ۶۴) محدودیت‌ها در سر تقاطع‌ها (City of Toronto Accessibility)
۱۷۱.....(Plan, 2004)
- تصویر ۶۵) شیوه صحیح شیب گرفتن مسیرهای پیاده (City of Toronto)
۱۷۱.....(Accessibility Plan, 2004)
- تصویر ۶۶) جزئیات ایستگاه اتوبوس (City of Toronto Accessibility)
۱۷۴.....(Plan, 2004)

- تصویر ۶۷) جزئیات پارکینگ (City of Toronto Accessibility Plan,)
۱۷۶.....(2004
- تصویر ۶۸) حداقل عرض پارکینگ (City of Toronto Accessibility
۱۷۶.....(Plan, 2004
- تصویر ۶۹) علائم (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)..... ۱۷۷
- تصویر ۷۰) شیوه قرارگیری علائم (City of Toronto Accessibility Plan,)
۱۷۷.....(2004
- تصویر ۷۱) ابعاد علائم (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)
۱۷۸.....
- تصویر ۷۲) ابعاد پارکینگ مناسب (City of Toronto Accessibility Plan,)
۱۷۹.....(2004
- تصویر ۷۳) شیوه خروج معلول از خودرو (City of Toronto Accessibility
۱۷۹.....(Plan, 2004
- تصویر ۷۴) ارتفاع نرده‌ها (City of Toronto Accessibility Plan, 2004)
۱۸۱.....
- تصویر ۷۵) ابعاد مکان قرارگیری ویلچیر (City of Toronto Accessibility
۱۸۳.....(Plan, 2004
- تصویر ۷۶) زاویه مناسب گردش (City of Toronto Accessibility Plan,)
۱۸۴.....(2004
- تصویر ۷۷) دسترسی‌های صاحب ویلچیر (City of Toronto Accessibility
۱۸۵.....(Plan, 2004

- تصویر ۷۸) جزئیات جعبه پست (City of Toronto Accessibility Plan,) ۱۸۶.....(2004
- تصویر ۷۹) ارتفاع عرشه‌ها (City of Toronto Accessibility Plan, 2004) ۱۸۸.....
- تصویر ۸۰) مشخصات پله‌ها (City of Toronto Accessibility Plan,) ۱۸۸.....(2004
- تصویر ۸۱) نگاه در پله‌ها (City of Toronto Accessibility Plan, 2004) ۱۹۰.....
- تصویر ۸۲) نقاط مکث و بلجیرها (City of Toronto Accessibility Plan,) ۱۹۰.....(2004
- تصویر ۸۳) نرده استخر (City of Toronto Accessibility Plan, 2004) ۱۹۲.....
- تصویر ۸۴) ابعاد نرده (City of Toronto Accessibility Plan, 2004) ۱۹۲.....
- تصویر ۸۵) لبه استخر (City of Toronto Accessibility Plan, 2004) ۱۹۲.....
- تصویر ۸۶) کف استخرها (City of Toronto Accessibility Plan, 2004) ۱۹۴.....
- تصویر ۸۷) پلکان استخر (City of Toronto Accessibility Plan, 2004) ۱۹۴.....
- تصویر ۸۸) تجهیزات ورزشی (City of Toronto Accessibility Plan,) ۱۹۶.....(2004

- تصویر ۸۹) وسایل بازی (City of Toronto Accessibility Plan, 2004) ۱۹۶
- تصویر ۹۰) جزئیات دسترسی (City of Toronto Accessibility Plan,) ۱۹۹ (2004)
- تصویر ۹۱) میز پیکنیک (City of Toronto Accessibility Plan, 2004) ۲۰۰
- تصویر ۹۲) ارتفاع میز پیکنیک (City of Toronto Accessibility Plan,) ۲۰۰ (2004)
- تصویر ۹۳) محل مخصوص عبور ویلچیر (City of Toronto Accessibility) ۲۰۲ (Plan, 2004)
- تصویر ۹۴) طراحی طبیعت‌محور (City of Toronto Accessibility Plan,) ۲۰۲ (2004)
- تصویر ۹۵) دید معلولان به سوی مناظر طبیعی (City of Toronto) ۲۰۴ (Accessibility Plan, 2004)
- تصویر ۹۶) گذرگاه طبیعی برای معلولان (City of Toronto Accessibility) ۲۰۴ (Plan, 2004)
- تصویر ۹۷) فضای نشستن (City of Toronto Accessibility Plan, 2004) ۲۰۶
- تصویر ۹۸) طراحی زمینه برای معلولان (City of Toronto Accessibility) ۲۰۷ (Plan, 2004)
- تصویر ۹۹) جزئیات صندلی‌ها و نیمکت‌ها (City of Toronto) ۲۰۹ (Accessibility Plan, 2004)

- تصویر ۱۰۰) تجهیزات صندلی افراد معلول (City of Toronto)
 ۲۰۹.....(Accessibility Plan, 2004
- تصویر ۱۰۱) سالمندان طلاهای زنده کشور.....
 ۲۱۷.....
- تصویر ۱۰۲) تعامل کسبه در سپهسالار، مأخذ: کتاب فراتر از شهرسازی (اسدی
 محل چالی، ۱۳۹۴).....
 ۲۱۹.....
- تصویر ۱۰۳) سالمندان به فضاهای مکث در خیابان نیاز دارند.....
 ۲۲۲.....
- تصویر ۱۰۴) ارتباط اجتماعی غیرمستقیم.....
 ۲۲۴.....
- تصویر ۱۰۵) جهان کوچک سالمندان.....
 ۲۲۵.....
- تصویر ۱۰۶) وجود سلسله‌مراتب در فضای باز (Sarkissian & Stenberg,
 2013).....
 ۲۲۹.....
- تصویر ۱۰۷) فضای باز عمومی و نیازهای افراد سالمند (Sarkissian &
 Stenberg, 2013).....
 ۲۳۲.....
- تصویر ۱۰۸) تنوع بافتی و بصری (Sarkissian & Stenberg, 2013).....
 ۲۳۴.....
- تصویر ۱۰۹) فضایی برای تعاملات (Sarkissian & Stenberg, 2013).....
 ۲۳۵.....
- تصویر ۱۱۰) فضایی برای گوشه‌گیری (Sarkissian & Stenberg, 2013)

 ۲۳۶.....
- تصویر ۱۱۱) مرزهای قلمرویی (Sarkissian & Stenberg, 2013).....
 ۲۳۷.....
- تصویر ۱۱۲) طراحی فضای باز (Sarkissian & Stenberg, 2013).....
 ۲۳۸.....
- تصویر ۱۱۳) تقاطع مسیرها (Sarkissian & Stenberg, 2013).....
 ۲۴۱.....
- تصویر ۱۱۴) فضای باز مشترک (Sarkissian & Stenberg, 2013).....
 ۲۴۲.....

- تصویر ۱۱۵) فضای خارجی کوچک و تعریف شده (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۴۳
- تصویر ۱۱۶) وجود بافت در محیط (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۴۵
- تصویر ۱۱۷) ایجاد خرد اقلیم به وسیله پوشش گیاهی (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۴۶
- تصویر ۱۱۸) برای تنوع و یا سبزی فصلی، برنامه ریزی نمایید (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۴۷
- تصویر ۱۱۹) بسترهای گل کاری شده و برآمده، میزان دسترسی را افزایش می دهند (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۴۸
- تصویر ۱۲۰) یک مسیر اتصالی اولیه (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۵۰
- تصویر ۱۲۱) مسیر گردشی لوبی یا حلقه ای (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۵۲
- تصویر ۱۲۲) مساوات در دسترسی به یک عنصر آبی ۲۵۳
- تصویر ۱۲۳) مکان نشیمن (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۵۴
- تصویر ۱۲۴) نشیمن برای بحث و گفتگو (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۵۵
- تصویر ۱۲۵) معابر ساده که یک حق انتخاب ساده را فراهم می کنند (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۵۶
- تصویر ۱۲۶) دید به فضای باز (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۵۷
- تصویر ۱۲۷) مراقبت و نظارت طبیعی پارکینگها و معابر (Sarkissian & Stenberg, 2013) ۲۵۹

- تصویر ۱۲۸) طراحی به منظور کاهش تراکم ادراکی (Sarkissian & Stenber, 2013) ۲۶۰
- تصویر ۱۲۹) یک آب‌خوری قابل دسترسی (Sarkissian & Stenber, 2013) ۲۶۰
- تصویر ۱۳۰) مدیریت ترافیک برای ایمنی عابرین پیاده (Sarkissian & Stenber, 2013) ۲۶۱
- تصویر ۱۳۱) دسترسی وسائل نقلیه به سایت و درون آن (Sarkissian & Stenber, 2013) ۲۶۲

فهرست جداول

- جدول ۱) عوامل مرتبط با پدیده کودکان خیابانی ۶۲

فهرست دیاگرام‌ها

- دیاگرام ۱) نحوه ارتباط کودکان، معلولان ذهنی- جسمی و سالمندان با هم ۳
- دیاگرام ۲) یک مدل ارزیابانه حساس به محیط، مأخذ کتاب تصویرذهنی ارزیابانه (۱۳۹۳) ۱۲
- دیاگرام ۳) شاخص‌های محیطی GUIC بر مبنای ارزیابی کودکان ۱۵ - ۱۰ ساله (Chawla, 2002) ۶۵